

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortingets president
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
20/1023 - ÅST

Dato
10.03.2020

Representantforslag dok 8:70 S (2019-2020) - Om å sikre barn lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i

Jeg viser til brev 25. februar 2020 der justiskomiteen ber om departementets uttalelse i forbindelse med representantforslag 70 S (2019-2020) fra Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Petter Eide. Representantene ber om at barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, sikres lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i.

Innledningsvis bemerker jeg at dette representantforslaget har svært mye til felles med representantforslag 165 S (2017-2018) fra Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold. Jeg viser til tidligere justisminister Tor Mikkjel Waras svar 12. april 2018, som jeg slutter meg til, og til debatten i Stortinget 4. desember 2018. Debatten endte i vedtak nr. 97 (2017-2018) om at *Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor KS for å utarbeide en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger*. KS er godt i gang med dette arbeidet. Vi bør avvente effekten av de tiltakene som alt er satt i gang, før nye vurderes. Jeg har likevel noen kommentarer til forslaget fra Andersen, Øvstegård og Eide:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at det er lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde, uavhengig av hvor personen bor i landet, og om nødvendig opprette en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger.

De alminnelige erstatningsreglene, som alle kommunene omfattes av, gjelder likt for hele landet. Barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, har like rettigheter til erstatning fra kommunen etter alminnelig erstatningsrett. Skadeserstatningsloven åpner for å dekke det fulle økonomiske tapet når vilkårene er til stede. I tillegg kan reglene gi grunnlag for oppreisning. Dette utgangspunktet er sentralt ved vurderingen av forslaget.

Et annet sentralt punkt er at kommunene skal ha frihet og lokalt selvstyre. Vi skal ha toleranse for kommunenes ulikhet på en rekke områder. De må selv få bestemme hvordan de skal prioritere ressursene sine ut fra de lokale forholdene. Frivillige ordninger om oppreisning eller erstatning kommer i tillegg til den alminnelige erstatningsretten og må være opp til kommunene og fylkeskommunene selv å opprette og vurdere innretningen av.

Det er et grunnleggende prinsipp i erstatningsretten at den som gjør feil, bør stå ansvarlig. Dette har både en viktig preventiv virkning og har også vist seg å ha betydning for den som mottar erstatningen. En nasjonal erstatningsordning hvor staten påtar seg ansvaret, vil derfor være uheldig, og kan potensielt utvanne effekten av erstatningen..

2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å samordne regelverket for erstatning med reglene for foreldelse i straffeloven, slik at ikke kravene om erstatning blir foreldet før en eventuell straffeforfølgelse.

Representantlovforslaget viser til at den alminnelige foreldelsesfristen på tre år gjelder for krav på erstatning for blant annet skader påført i barndommen. Dette medfører ikke riktighet. Foreldelsesloven ivaretar skadelidtes behov for at krav ikke foreldes før skadelidte har slik kunnskap om skaden, at han eller hun kan gå til søksmål om sitt erstatningskrav. Etter foreldelsesloven § 9 foreldes krav på skadeserstatning eller oppreisning 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg *nødvendig kunnskap* om skaden og den ansvarlige. I kravet om nødvendig kunnskap ligger blant annet at det kan ta tid for skadelidte å ta innover seg virkningen av for eksempel overgrep begått i barndommen. Kravet foreldes senest 20 år etter at den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte. Denne absolutte foreldelsesfristen gjelder imidlertid ikke ved personskade dersom skadelidte var mindreårig, og skadevolder (eller noen skadevolder hefter for) kjente eller burde kjenne til at det skadegjørende forholdet kunne medføre fare for liv eller alvorlig helseskade. Bakgrunnen for dette unntaket fra den absolutte foreldelsesfristen var nettopp hensynet til at det kan ta tid før den skadelidte har tilstrekkelig kunnskap om skade som blir påført i barndommen, slik som alvorlig mobbing, seksuelle overgrep og andre former for mishandling, jf. Ot.prp. nr. 38 (2003-2004) s. 26, som viser til begrunnelsen for lovforslaget i Justisdepartementets høringsnotat.

Forslaget peker videre på at foreldelsesfrister ikke passer der det tar lang tid for den skadelidte å erkjenne at en har fått varige skader. Foreldelsesreglene er blant annet begrunnet i at skadelidte skal ha en oppfordring til å klargjøre rettsforholdet. At bevissituasjonen rundt kravet ofte vanskeliggjøres jo lenger tid det går, taler også for å ha foreldelsesregler.

Når det gjelder forslaget om å samordne regelverket for erstatning med regelverket for foreldelse i straffeloven, slik at ikke krav om erstatning blir foreldet før en eventuell strafforfølgelse, viser jeg til at foreldelsesloven har en særskilt bestemmelse for krav på erstatning som settes frem i en straffesak. Selv om kravet er foreldet etter de alminnelige reglene i § 9, gir foreldelsesloven § 11 likevel adgang til å fremsette krav på erstatning, oppreisning og inndragning som springer ut av en straffbar handling, under en straffesak der skyldneren blir funnet skyldig i det forhold som medfører ansvaret. Kravet kan også settes fram ved et sivilt søksmål reist innen 1 år etter at fellende dom i straffesaken ble rettskraftig, eller skyldneren vedtar forelegg om forholdet. Hovedbegrunnelsen for bestemmelsen er at det vil virke støtende om en person som dømmes til straff, skal kunne unndra seg erstatningsansvar ved å påberope foreldelse.

Samlet innebærer disse reglene etter mitt syn at hensynet til den skadelidte er ivaretatt.

3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurderer på hvilken måte disse bør innlemmes i eller omfattes av andre ordninger.

Forslaget er uklart. Hvis Stortinget skal be om en gjennomgang av statlige oppreisningsordninger, bør det komme klart frem hva man ønsker å oppnå. Jeg minner også om at voldoffererstatningsordningen for tiden gjennomgås.

Rettferdsvederlagsordningen ble grundig gjennomgått i 2013 av regjeringen Stoltenberg. Spørsmålet om andre særskilte grupper burde innlemmes i ordningen ble grundig vurdert av Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Konklusjonen var at rettferdsvederlagsordningen burde beholdes slik den er, og at det ikke burde opprettes nye tilpassede ordninger for særskilte søkergrupper. Jeg ser ingen grunn til å endre denne konklusjonen nå.

Fordelen med rettferdsvederlagsordningen er nettopp at det ikke er noen saklige begrensninger for hva det kan søkes rettferdsvederlag for. Alle personer som har kommet særlig uheldig ut i sitt møte med det offentlige i forhold til andre på samme tid, kan søke om rettferdsvederlag. Sakene avgjøres etter en individuell vurdering av om det er rimelig å tilkjenne vederlag, sett hen til skadens sammenheng med kritikkverdige forhold fra det offentliges side. Ordningen er ikke lovfestet, men tuftet på sedvane. Dersom man ser for seg at en gjennomgang av ordningen skal medføre en

uttømmende regulering av hvilke tilfeller som utløser oppreisning, blir ordningen lite dynamisk. En mindre fleksibel ordning medfører økt fare for at tilfeller som burde blitt fanget opp, faller utenfor.

Rettferdsvederlagsordningen har en subsidiær karakter og er ment å være en siste utvei for å få en økonomisk kompensasjon. Forholdet det søkes vederlag for kan ikke være omfattet av andre erstatnings- eller oppreisningsordninger. Kompensasjonen er bare ment som et plaster på såret, og har ikke som formål å dekke det økonomiske tapet. Vi må unngå at rettferdsvederlagsordningen gjøres til et alternativ til alminnelig erstatningsrett hvor den ansvarlige slipper unna å betale erstatning.

4. Stortinget ber regjeringen sørge for at Stortingets rettferdsvederlagsordning blir bedre kjent, og bedre informert om, som erstatningsordning.

Jeg er mener at informasjonen om Stortingets rettferdsvederlagsordning er god og tilgjengelig for aktuelle søkere. Ordningen er blant annet omtalt på regjeringen sine nettsider. På Statens sivilrettsforvaltning nettsted <https://www.sivilrett.no/> finner man søknadsskjema og annen utfyllende informasjon om søknadsprosessen. Det vil være en dårlig løsning aktivt å markedsføre en subsidiær ordning som Stortingets rettferdsvederlagsordning.

Med vennlig hilsen

Monica Mæland